

Mivel is kezdjem a beszélgetést? – töprengök, miközben megyünk Huszti Péterrel a szobája felé a Színművészeti Egyetem folyosóján. Egy könyv kapcsán ugyanis két lehetőség adódik. Vagy a könyvvel kezdeni, ami elég nagy marhaság, mivel abban mindent megírt, amit e témában akart, vagy nem a könyvvel kezdeni, ami szintén hülyeség, hiszen akkor minek is találkoztunk?!

Tovább élnek a hajdanvolt világok

Huszti Péterrel, könyvéről

Perspektívának tehát egyik sem valami kecsegtető, de a legjobb pillanatban, ez egyszer, mellém szegődik a szerencse. Az ajtó előtt ugyanis két fiatalember – nyilván hallgatók – odalép Péterhez, és csillogó szemekkel kérdezgetni kezdik. A könyvtárban megtalálták a „tanár úr” könyvét – talán strébernek? –, elolvasták, és egészen lázba jöttek tőle – rendben, csak érdeklődők! – Tessék mondani, tényleg ilyen színházi élet volt a hatvanas-hetvenes években? Valóban ilyen fantasztikusan izgalmas előadások voltak? Ilyen nagy színészek? Ilyen pezsgés? Ennyit jelentett még akkor a színház? És a partnerek? És a szerepek? És amit tetszett írni róla?

Miközben figyelem a jelenetet, nagyon jó érzés fog el. Eddig szkeptikusabban gondolkodtam a világról, a fiatalokról, a könyvről, hatásáról. Nekem ugyan kedves olvasmányom a „...sárból, napsugárból...” de számomra, éppen úgy (meg éppen másként), mint Péternek, az ifjúságot jelentette mindaz, amit itt leírt. Előadások, hősök, kiskocsmák, társalgók, öltözök, séták, piálások, szerelmek, barátságok, írók, színészek, sportolók, vallomások, hazudozások, álságok, igazságok, és azt hittem, hogy mindez, azzal, hogy megvénültünk, megfakultunk, köd-dé is foszlott, semmivé vált. Hogy kit érdekel már, miket mesélt Karinthy Cini, milyen volt a híres Othello, kik sétálgattak a Váci utcán, miről vitatkoztunk éjszakákon át, hogy ki volt Kiss Manyi vagy Márkus László. Vagy akad, akit mégis? Hogy nem is szállt sírba minden, ami elmúlt? Hogy hajdanvolt világok, ha lappangva is, de továbbélnék, és elég egy könyvtárból kikölcsönzött fontos könyv, hogy egyszeriben aktuálissá legyenek? Az első kérdést tehát sikerült megúsznom. Az első választ neki viszont nem. Ülünk bent a tanári szobában, én hallgatók, Péter, ha nehezen is, de megszólal.

– Kimondva-kimondatlan, éppen ez a hit, ez a meggyőződés készítette a könyv megírására. A hit, hogy vannak emberek, akiket még érdekel mindaz, ami történt velünk, amit átélünk, ami foglalkoztatott bennünket, ami azzá tett, amivé lettünk, és a meggyőződés, hogy kötelességünk is számot adni minderről, megőrizni annak a kornak, azoknak az embereknek az emlékeit, amelyben léteztünk, és akikkel találkozni megadatott.

– Számomra a könyv legnagyobb varázsa, hogy nem íróként írtad, és ettől van valami egészen különös szemléletmódja. Valami elbűvölő fénytörés, ahogyan a krónikás hitelessége, a résztvevő cinkossága és a művész a nagy pályatársak iránti szeretete folyik egymásba.

– Örülök, ha így hatott rád... Igen, másként nem is írhattam volna meg ezeket a történeteket, hiszen mind a három igaz. Tanú is voltam, mivel ott éltem a megidézett színészhíriások között... Istenem! Feleki Kamill, Márkus László, Mensáros, Gábor Miklós, Bessenyei Feri, Kiss Manyika, Tolnay Klári! Igen, részes is, hiszen befogadtak maguk közé, megtisztelték bizalmukkal, őszinteségükkel, olykor barátságukkal, olykor haragjukkal, de tőlük még ez is megtiszteltetésnek számított, mert akárkire nem voltak hajlandóak indulataikat fecsérelni. És a ra-

jongás is igaz, azzal a különösséggel, hogy volt már bennem, amikor gyerekefjével, bámulattal figyeltem őket a nézőtérről, fokozódott, amikor nap mint nap együtt próbáltunk délelőtt és játszottunk esténként, és tart azóta is, amikor immár hosszú ideje nincsenek közöttünk.

– Írtál olyanokról is, akiket esetleg nem szeretsz?

– Nem.

– Tudnál írni olyanokról is?

– Fogas kérdés... Egyszer majd talán róluk is kellene... Csalódásaimról, kudarcaimról, konfliktusaimról, és nem az esetleges bántottság vagy sértettség okán, hanem tanulságként. Magam és mások számára. Talán, ha majd nagyon öreg leszek, de most még sokkal inkább a szeretet, a lelkesedés, az elfogultság az, ami inspirál. És elfogultan csak jól írhat az ember, a rosszról pedig kizárólag objektíven.

– Nem féltél ennyire személyesnek lenni? Ennyire kitárni érzéseidet, töprengéseidet, gyötrődéseidet, gondolataidat?

– A színész mást sem tesz, csak estéről estére kiáll a színpadra, és lelke legrejtettebb titkait, legfájóbb, legérzékenyebb problémáit a világ elé tárja. Amikor Tevje vagyok, akkor a saját gyermekeimmel való gondjaimat osztom meg, Peer Gyntként anyukáért aggódok, és vele viaskodom, a Hamletben a magam dilemmáit fogalmazom meg, Cyrano idealizmusa a saját romantikus gyermetelegemem...

Mondja, mondja, lázasan, hevülten, és talán most már nem is nekem beszél, hanem akikhez mindig szól – a közönségének.

Novella. múzsák párban

Huszti

• MEGJELENT A ...SÁRBÓL, NAPSUGÁRBÓL... CÍMŰ KÖTETBEN
AZ EURÓPA KIADÓ GONDOZÁSÁBAN, 2004. •

választotta ki a sors, vagy egy még nagyobb úr, a szabóság vezetője. Bár a két lakó, Bessenyei Feri és Márkus Laci ritkán játszottak együtt ugyanabban a darabban. Talán soha. De hát mégiscsak egy „garzont” utaltak ki számukra, közös étletteret. Persze mindkettejüknek saját öltöztető-szabója volt, akik személyes tárgyait szigorúan külön tárolták. Szövegek könyvek, jelmezek, öltözőköpenyek, cipők, csizmák, topánkák, törülközők, sminkingek szigorúan külön szekrényrészen, külön polcokon. Szappan, fésű, festékek, szivacsok, püder, puffni, szemceruza külön dobozban. Lacinak a legfinomabb parfüm illatú gyönyörű intarziás sminkládikája volt, Feri – úgy emlékszem – egy papundekli cipődobozban tartotta a teljes arzenálját, amiből a sok csodát elővarázsolta.

Társbérlő voltam a szomszédos 7-es öltözőben, Tamit Gábor Miklós osztott meg velem, természetesen csak akkor, ha nem játszottunk együtt. Előadások előtt hat órára mindig bent voltam az öltözőben. A csukott ajtó mögül is hallottam, hogy érkezik meg a szomszéd.

Márkus Laci. Ahogy belépett a Hársfa utcai művészbejáró kapuján, felpezsdült az élet. Az öltözőfolyosó lengőajtáját úgy vágta ki, hogy majd kidőlt az én odú ajtaja is. Mögötte mindig másfajta, de a legfinomabb parfümfelhő uszott, és zengeni kezdett a ház. Miért nem várja őt az öltöztető, hol van Pistuka, a fodrász, miért nincs még a kávé és az üdítő az öltözőasztalon? Jöjjön a kellékes, az ügyelő, a segédrendező, egyáltalán mindenki. A környező öltözőkben csendben készülődünk. Ismertük a programot, hagytuk, hogy lecsengjen a bevonulási induló.

Az odú másik lakója, Bessenyei általában forgatásokról, rádióból, tv-felvételekről érkezett felhúzza, ezer fokon égve, fújtatva, morogva, zsörtölődve, még mindig szidva a „szöröncséltlen”, tehetségtelen rádió- vagy tv-rendezőt. Gyakran hatalmas műanyag zsákokat cipelt, amelyekben két emberevő házőrző kuvaszának szállította a kutyakáját, föl a Gugger-hegyre.

Aznap az *Othello*-t játszottuk. Szokásomhoz híven már az öltözőben ültem, mikor Feri berúgta a folyosó lengőajtáját, és szentségtelven, fújtatva bevonszolt valami nagy cuccot. Döngött a szomszédban az öltözőasztal, azt hittem, bedől a fal. Morgott, prűszkölt, dörmögött, szinte láttam, ahogy csapkodja az öltöztető által szépen előkészített szivacsokat, festékeket, a hatalmas tégely négerbarnát, a Laurence Olivier-től kapott fixáló spray-t, a fényesítő rongyokat, a csonka szemceruzát, egyfolytában átkozódva, hogy miért kell neki magára szed-

1983-ban Márkus Lászlóval készül a „Mestersége színész” sorozat egyik epizódja – Török Ilona rendezővel és Virág Katalin szerkesztővel

Egy filmszerepben 1964-ben

Megszállott, érzelmes, hisztérikus, öngyötörő, önimádó, alázatos, cinikus, nagyképpű, sértődékeny, tüneményes, imádni és gyűlölni való figurák.

Sárból, napsugárból összegyúrva.
Pünkösti királyok, kamu koronával.
Egy társulat. Egy csapat.
A kik társul szegődtek egymáshoz.
Játszó társakhoz, játszó társnak.

„A játszó társam, mondd, akarsz-e lenni?”

Tényleg, akarsz-e? És ha én akarsz, ők elfogadnak-e? És én elfogadom-e őket? Kikkel várod a jövő szezonban a próbatáblán a szereposztásokat? Kikkel nézel össze boldogan vagy csalódottan? Kikkel örülsz együtt a bemutató sikerének, akkor is, ha nem játszol a darabban? Kikkel gyűlölöd a kollégáidat? Kikkel fitymálsz le a szomszédos utcákban küszködő színházakat? Kikkel próbálsz, játszol, kikkel szenvedsz a masztihszagtól a fodrászatban, és kikkel öltöztöl együtt a szűk kis öltözőkben, ahol rólad és kollégáidról is kiderül minden. A ráncok, titkolni próbált testi fájdalmak, a pocak, a toka, a váratlan boldogság, titkos szerelmek, betegségek, megcsalások, elhagyások.

Az öltözőkben a hősszerelmesekből az idő múlásával férfiak lesznek, majd zord atyák, remegő aggastyánok, az üde lányokból asszonyok, dundi dadák, masztiáló matróznak. Így telik és múlik el az életünk.

A Madách Színház 5-ös öltözőjének lakóit nem elég körültekintően

I Péter Öltözők lakói

Othello szerepében

ni ezt a sok göncöt, selyemhálóinget, kaftánt, gyűrűt, gyöngyöt – miközben ugyanilyen utálattal dobálta le magáról civil ruházatát, zakót, inget, nadrágot, amit igazán fölösleges volt reggel felvenni ebben a vacak, értéktelen, színtelen szagtalan, erkölcsstelen, nulla világban. Ahol felkelni sem érdemes! Tudtam, hogy mindjárt berúgja az öltözőm ajtaját, és nálam folytatódik a monológ. Így is történt, jött a szózat: hogy Záhonytól Hegyeshalomig ő már mindent elért, és megcsinált. És megfogalmazott. Mi a nyavalyának tépi a köldökét még mindig? És kinek? Ezeknek? És mondta és mondta, és adja isten, hogy mondja minél tovább, mert ő igazán a színházért harcol, most is, agastyán Learként, ő igazán a színházat félti, a nagybetűs színházat, a sok kisbetűssel szemben.

Aztán váratlanul abbahagyta a monológot, és más témába kezdett.

– Te! Olyan kolbászt vettem ezeknek a gazember kuvaszoknak, mint az isten.

– Érzem – mondtam. – Az egész társulat, de még a nagyérdemű is félrópúl a kupolába ettől a bízhetetlen fokhagymaillattól.

– Nem érdekel engem. Rohadjon „mög” a sok ingyenélő! Egész nap forgattam, annyit tököldöttünk, egy falatot sem ettem. Van egy bicskád?

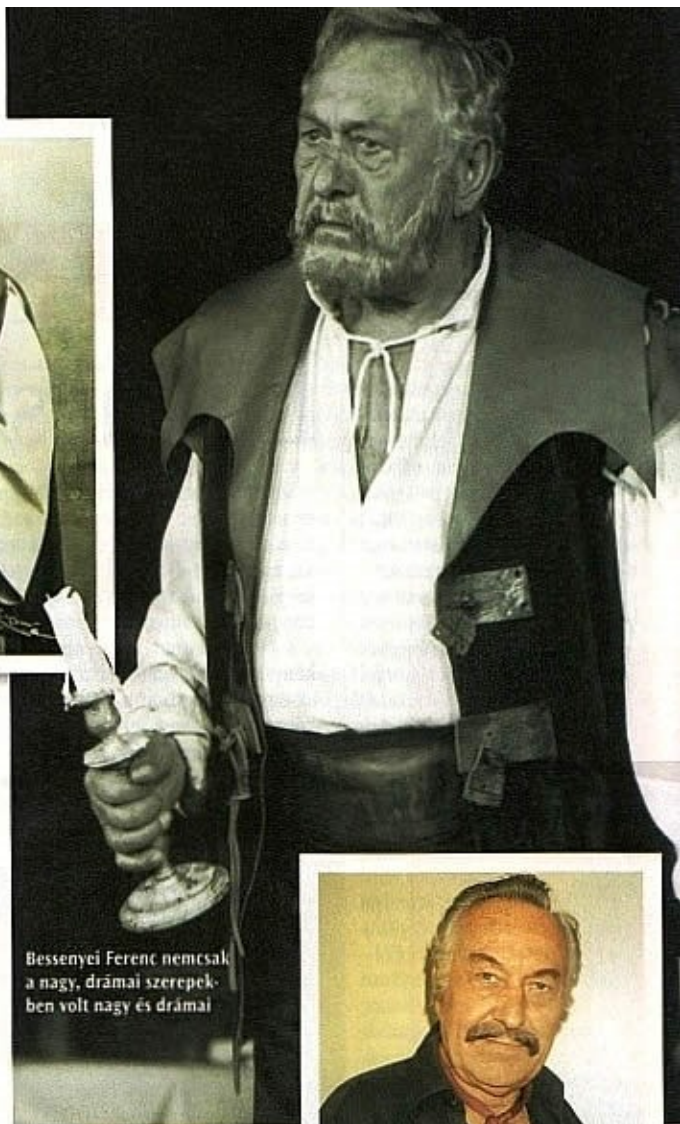
– Bicskám? – kérdeztem elhűlve. – Nincs.

– Tudhattam volna! – förmedt rám. – Hogy lenne neked bicskád, te szöröncsétlen! Egye meg a franc, majd keresek valamit! – és dühösen kicsörtetett az öltözőmből.

Odaát olyan zajjal csapkodott, hogy utána ólálkodtam, és döbbenően láttam, hogy Márkus gyöngyberakású sminkládikájában kotorászik. Végül kikapta a dobozból Laci ezüstnyelű fésűjét, kihúzott egy méteres kolbászt a műanyag zsákból, a fésűvel gusztusos karikákat vagdosott, és boldogan behabzsolta. Azután a maradék kolbászt visszacsapta a zsákba, a fésűcskét meg az ékszerdobozba, és becsörtetett a színpadra.

Másnap Szabó Magda *A meráni fiú* című drámáját játszottuk. A szokásos bevonulási indulóval Márkus vette birtokba a szomszédos öltözőt.

Parfümillat, ajtócsapkodás, egyedül vagyok! Miért nincs itt senki? Kávét, vizet, valakit! A műsor azonban váratlanul véget ért. Csönd lett! Vihar előtti csönd. Aztán kitört a vihar. Elindult a lavina. Iszonyú ordítás hallatszott a szomszédból. Az öltöztető-szabó, fodrász, kellékes, ügyelő rohantak az öltöző felé, mint az örültek. Esemény van a Márkus úrná! Drámai halk, titokzatos tanácskozás hallatszott a szomszédból, majd az alarmizált szakemberek tanácstalanul elszívárogtak. Nemsokára Márkus Laci kopogott be hozzám, meglepő

Bessenyei Ferenc nemcsak a nagy, drámai szerepekben volt nagy és drámai

halkan. Rémuló arccal állt az ajtóban.

– Mi történt? – kérdeztem.

– Rosszul vagy?

– Szagold meg a hajam! – kérte, mint egy rémuló kisfiú.

– Mit?

– Szagold meg a hajam! – és dugta is a fejét. Megszagoltam.

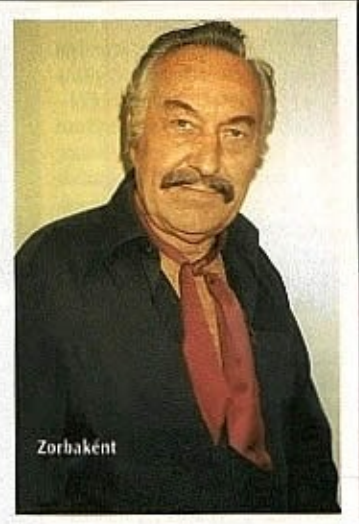
– Milyen szaga van? – kérdezte.

– Hát... ez valami furcsa – bizonytalankodtam, mert engem is meglepett az agresszív illat. – Mintha fokhagyma...

Akkor láttam meg Laci kezében a lókolbász-szeletelő, ezüstnyelű fésűt.

– Fokhagyma? Ugye, fokhagyma? – mondta, kissé megkönnyebbülve. – Jól van. Akkor nem golyóztam belé – s azzal visszament az öltözőjébe.

Aznap halkán nyitotta és csukta az öltöző ajtaját. Aznap este előadás alatt szokatlan csönd volt az öltözőfolyosónkon. Aznap este történt valami különös. A színpadon – a meráni fiú, IV. Béla udvarában – ölték egymást a pártvezérek, átvonult rajtunk a tatár, az ország porig égett, de hátul az öltözőfolyosón szokatlan béke honolt.

Zorbaként